

حافظ و دانته

محمّد اسد علی (رأش)

رسانش نوین، ۱۳۹۶

سرشناسه	: اسدی، مجید، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: حافظ و دانته/ مجید اسدی (راوش).
مشخصات نشر	: تهران: نشر رسانش نوین، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۲ ص.
شابک	: 978-600-8779-25-4
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: حافظ، شمس‌الدین محمد، - ۷۹۲ق-- تأثیر
نوع	: Hafiz, Shamsoddin Mohammad-- Influence
موضوع	: دانته آلیگیری، ۱۲۶۵ - ۱۳۲۱م-- تأثیر
نوع	: Dante Alighieri-- Influence
موضوع	: حافظ، شمس‌الدین محمد، - ۷۹۲ق-- نقد و تفسیر
نوع	: Hafiz, Shamsoddin Mohammad, 14th Century -- Criticism and interpretation
موضوع	: دانته آلیگیری، ۱۲۶۵ - ۱۳۲۱م-- نقد و تفسیر
موضوع	: Dante Alighieri-- Criticism and interpretation
رده بندی دیو	: ۸۱۲ (۱۲)
رده بندی کنگره	: ۳۹۶ (۱۵) الفب/ت/PI۵۲۳۷
شماره کتابشناسی	: ۳۶۸۷۳ (۱۵)

تهران: خیابان کریم خان زند، ابتدای مرزای شیرازی، پلاک ۸، طبقه ۲، واحد ۹
تلفن: ۹۱ ۹۱ ۱۳۰ ۹۱۲ - ۰۹۱۲۶۵۵۰۰ rasanesh.pub@gmail.com

حافظ و دانته

مجید اسدی (راوش)

طرح جلد و صفحه‌آرایی: علیرضا علی‌نژاد

حروف‌نگاری: علیرضا بهنام

ناشر: رسانش نوین

لیتوگرافی: فیلم‌گرافیک

چاپ: متین

صحافی: ولیمصر

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۴ - ۲۵ - ۸۷۷۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قیمت ۳۲۰۰۰ تومان

فهرست

پیش سخن ۷

بخش نخست

۱. فلسفه‌ی اسلامی ۱۳
۲. فلسفه‌ی مسیحی ۵۹
۳. عرفان اسلامی ۱۳۳
۴. عرفان مسیحی ۱۵۵
۵. کلام اسلامی ۱۷۹
۶. کلام مسیحی ۲۱۱

بخش دوم

۱. اوضاع اجتماعی ایران و شیراز در زمان حافظ ۲۴۱
۲. اوضاع اجتماعی ایتالیا و فلورانس در زمان دانته ۲۶۵
۳. جامعه‌پذیری حافظ ۲۹۵
۴. جامعه‌پذیری دانته ۳۳۲

۵. هستی‌شناسی حافظ و دانتِه ۳۴۱
۶. معرفت‌شناسی حافظ و دانتِه ۳۷۹
۷. عشق حافظ و دانتِه ۴۰۷
۸. معشوق حافظ و دانتِه ۴۲۷
۹. تأثیر افکار حافظ و دانتِه بر رنسانس ۴۴۳
۱۰. با دانتِه از بناترینس رهایی یافت؟ ۴۶۳

پیش‌سخن

زمانی که وارد دنیا و دریای تمدنی الهی می‌شویم، اگر به این باور
فریبنده برسیم که آدمی را نهایی است، زیاد بی‌راه نرفته‌ایم. چگونه
انسانی قرون وسطایی توانسته است بر کل عارف بشری تا زمان خود،
نه تنها دسترسی که اشراف داشته باشد از اساتیر بهمان و روم گرفته تا
اساتیر یهود، از کتب مقدس یهود و مسیحیت تا آرا و نظریات کلامی
یهودیت و مسیحیت، از آرا و نظریات فلسفی یونان و روم تا آرا و
نظریات فلسفی زمانه‌ی خود، از آرا و نظریات فلسفی مسلمانان، و از
عرفان یهودی گرفته تا عرفان مسیحی تا زمان خود، از نجوم و تاریخ و
ستاره‌شناسی... همه و همه چگونه در ساختاری هندسی و محاسبه
شده و در منظومه‌ای حماسی به نام کمدی الهی، هر کدام به منظور و
به شایستگی عجیبی در جای خود نشسته‌اند که این همه، دستمایه‌ی
عجیب انسانی عجیب‌تر را به نمایش می‌گذارد. انسانی که در زمانه‌ی

خود با محرومیت، آوارگی، فقر و دربه‌دری، اما با غرور و آزادگی زیست و عجیب‌تر این‌که انسانی دارای این وسعت از معلومات و محفوظات متناقض، چگونه در دنیایی که می‌نماید، خود را گنجانده است و بدون اندک بادخورد و رواداری آن را باور دارد و بی‌هیچ شکی این دنیا را به دیگران تجویز می‌کند؟! از سوی دیگر مردی از جنس دانتِه و تقریباً ناصاو، در جهان شرق، در شیراز ایران، با چندصد غزل، و با استفاده از عرفان که در جغرافیای او به نهایت رشد خود رسیده بود، هم‌چنین با تسلط به دانش خود در علوم مختلف از فلسفه تا موسیقی... صداج کاری می‌کند که همه‌ی فلاسفه و عرفا... تمدن‌های مختلف را آنجا تلاش می‌کنند که تا کنون راهی به دهی نبرده‌اند. حافظ هم‌چنین در زمانی دست به این طلب نوع بشر از کل هستی می‌زند، که به حق همان لیبرت: شاعران شیراز در آن عصر می‌سرودند، دانشمندان مطالعه می‌کردند، عرفا در جستجوی حقیقت پنهان بودند، زاهدان ذکر می‌گفتند و روزه می‌گرفتند، می‌خواران عربده می‌کشیدند، امیران و درباریان بر سر قدرت سر می‌باختند... باری، این کتاب (حافظ و دانتِه) که نام دو تن از بزرگ‌ترین نوابغ بشری را بر خود دارد، افکار و اندیشه‌های آن‌ها را بررسی می‌کند و از این مسیر، اختلافات و احتمالاً تشابهات و تلاقی اندیشه‌های آنان را می‌نماید. و از این طریق به مقایسه‌ی افکار آنان می‌پردازد. این کتاب، به دلیل عدم آشنایی نویسنده به زبان ایتالیایی، و جهت رعایت انصاف و اخلاق علمی، وارد مباحث زیبایی‌شناسی نمی‌شود و مقایسه‌ی غزلیات حافظ با اشعار دانتِه در کم‌دی الهی و سایر اشعار دانتِه، از منظر فراز و فرود شعری و آرایه‌های زیبایی‌شناسی

را در نظر ندارد. اما اگر به ذهن بیاوریم که تنها برای تشریح و توضیح کم‌دی‌الاهی، تا نیمه‌ی اول قرن بیستم بیش از هزاران عنوان کتاب در جهان غرب به نگارش درآمده است، و حتی برای توضیح بعضی از مصرع‌هایی از ابیات این کتاب، دانه‌شناسان چند کشور به اختلاف نظر رسیده‌اند و از طرفی دیگر اگر به یاد آوریم که درباره‌ی غزلیات حافظ هب حداقل از زمان عبدالرحمان جامی تا به حال نوشته‌اند و می‌نویسند و بی‌شک به اتفاق نظر نرسیده‌اند، متوجه خواهیم شد که چه راه دهشتناک‌تر از این روش گرفته‌ایم، که پیمودن آن به ماجراجویی بیشتر شباهت دارد تا به تحقیق و تفحص علمی.

شب تاریک و بیم‌ناک گردابی چنین حایل

کتابا دانند حال ما سبک باران ساحل‌ها
خوش‌بختانه برای شناخت افکار، دانش، می‌توان از دیگر آثار او بهره برد که خود کمکی شایان است. آثاری چون (مب‌مانی) که تا حدی به شیوه‌ی افلاطون و شاید هم به تأسی از ابن عربی از او به یادگار مانده است. هم‌چنین کتاب (زندگانی نو) و کتاب دیگر او (درباره‌ی سلطنت). اما همه می‌دانیم که از حافظ جز چند صد غزل و تعدادی رباعی، که آن هم با اختلاف ثبت، در بیشتر نسخ به دست ما رسیده است، اثر دیگری از او در اختیار نداریم. بر این بنیاد و با آگاهی از راه در پیش، مجبوریم جهت نشان دادن مسیر پیدایی آثارشان به مفهومات فلسفی، کلامی، عرفانی و در یک کلمه نموده‌های فرهنگی، هم‌چنین بروز دیگر وقایع و اتفاقات تاریخی در دو تمدن منشا این دو شاعر، نظری اجمالی بیفکنیم تا تأثیرات این نموده‌ها و وقایع را بر آثار به جای مانده از حافظ و دانه که از گذر احساس فردی آنان در اثرشان منعکس شده است،

بنمایانیم. به همین جهت ناگزیریم به همه‌ی این مقوله‌ها و مقایسه‌ها با یک دیگر هر چند مختصر در شرق و غرب پردازیم. تا بتوانیم، داشته‌های حافظ و دانتِه، هم چنین چگونگی افشای این داشته‌ها در آثارشان را به گمان آوریم. تا شاید بتوانیم پس از آن، افکار و ایده‌های آنان، و شباهت‌ها و اختلافات‌شان را مورد بررسی قرار دهیم. بدیهی است که در این راه دور و دراز با مشکلات، سختی‌ها و کمبودهایی، روبرو شویم. امیدواریم همسفران با در نظر داشتن همه‌ی این موارد، با - رصه، تا پایان سفر همراه ما باشند.

مجید اسدی (راوش)

پانزدهم اسفند ۹۶

تهران